

NYE TIDER GAMLE UDFORDRINGER

Sidsel Vinge

cand.merc., ph.d.

sidselvinge@outlook.dk

Den 14. nationale rehabiliteringskonference, 12. Maj 2022

Det lyder så rigtigt

- **Hjælpe** andre til et så **selvstændigt** og **meningsfuldt** liv som muligt
- ...gennem en **samarbejdsproces**, der skaber **målrettede, koordinerede, vidensbaserede** og **sammenhængende** indsatser
- ...med udgangspunkt i **borgernes perspektiver** og **hele livssituation.**

Men det er noget af det sværeste

- Alt der handler om noget med...
  - Tværfaglighed
  - Proces
  - Koordineret og sammenhængende
  - Borger-/patientinddragelse
- ...vil altid være op af bakke:
  - Forskellige fagpersoner – fra forskellige fag – har grundlæggende forskellige syn på mennesket, metoder, muligheder og mål.
  - Og det har borgerne også!

Forskellige aktører - forskellige perspektiver

- Hvem skal identificere et **behov** for rehabilitering?
- Hvad er egentlig **årsagen** til funktionsnedsættelsen?
- Hvem sætter **mål** – og skal der sættes mål?
- Hvem afgør hvad **indsatsen**/indsatserne skal være? Og hvor **længe** de skal vare?
- Hvordan sikres at fagpersoner (i tilstrækkelig grad) trækker på **samme hammel** i processen?
- Hvad med **borgeren perspektiv** – hvornår, hvordan og af hvem inddrages det?
- Og (hvordan) ved vi, at det overhovedet **virker**, det vi gør – hver især, og til sammen?

Hvad er rehabilitering?

Om at træffe et pragmatisk valg af definition afhængig af konteksten

Hvad er rehabilitering?

- En særlig **proces**, der karakteriserer nogle former for (tværfagligt) samarbejde med og om borgere/patienter?
- En særlig afgrænset **fase** (ydelser/indsats) i et borgerforløb?
- Et **perspektiv** (paradigme) på det at arbejde professionelt med andre mennesker?

Hvad er rehabilitering?

1) En proces?

- En særlig proces, der karakteriserer nogle former for (sam)arbejde med og om borgere/patienter?
  - Koordination -> sammenhæng og kontinuitet
  - Borger/patientinddragelse i centrum, og helhedssyn på borgerens situation
- Hvordan adskiller den sig fra andre processer, hvor der (sam)arbejdes med og om borgere/patienter?
- Er der nogle processer, der *ikke* skal være koordinerede, have fælles mål og hvor der ikke er behov for at inddrage borgerne?

Rehabilitering som proces:

Pro et contra?

- Pro:

- Det eneste logiske: Hvad skulle det at arbejde med mennesker ellers være?
- Fokus på det svære: En **samarbejds**proces!

- Contra:

- Det bliver meget hurtigt ret fluffy og abstrakt at forklare både medarbejdere og borgere at rehabilitering er selve (samarbejds)processen
- Vi risikerer at miste resultatet – outcome – lidt af syne

Hvad er rehabilitering?

2) En **fase** i et forløb?

Rehabilitering som **fase** i et forløb:

Fx: Forløbsprogrammer for kronisk sygdom

- Hvem skal have hvilke tilbud, til hvilke målgrupper?
  - Diagnoser (KOL, DMII, hjerte, kræft, lænde-ryg)
- Hvem skal gøre hvad?
  - Vurdere behov og henvise
  - Afklarende samtale – fra generelt behov til plan med konkrete indsatser
  - Levere indsatser (hvilke, hvor længe)

Rehabilitering som **fase** i et forløb:

Fx SEL §83a: Rehabiliteringsforløb

Kommunalbestyrelsen skal tilbyde et **korterevarende og tidsafgrænset rehabiliteringsforløb** til personer med nedsat funktionsevne, hvis rehabiliteringsforløbet vurderes at kunne **forbedre personens funktionsevne** og dermed nedsætte behovet for hjælp efter [§ 83, stk. 1](#). Vurderingen skal være individuel og konkret og tage udgangspunkt i modtagerens ressourcer og behov.

Stk. 2. Rehabiliteringsforløbet, jf. [stk. 1](#), skal tilrettelægges og udføres **helhedsorienteret og tværfagligt**. Kommunalbestyrelsen skal fastsætte individuelle **mål** for rehabiliteringsforløbet i **samarbejde med den enkelte modtager** af forløbet.

Konsekvenserne er rehabilitering som **fase**

- En særlig **enhed** (fx rehab-team'et)
- Bestemte **medarbejdere** (dem i den særlige enhed)
- Kræver bestemte **kompetencer** (dem, som medarbejderne i den særlige enhed får)
- Særlige **ydelser eller indsatser** (fx 83A)

Varig hjemmepleje versus midlertidig rehabilitering

Det er varige ydelser fylder – ikke rehabilitering som fase/ydelse

	Kommune 6 (2019)		Kommune 8 (2019)		Kommune 5 (jan.-sept. 2020)	
	§ 83	§ 83a	§ 83	§ 83a	§ 83	§ 83a
I alt	95	5	99	1,17	93	7
Ernæring	8,3	0,3	5,3	0,01	2,7	0,0
Hverdagens aktiviteter SEL	1,1	0,2	0,0	0,00	1,7	0,1
Indkøb	0,7	0,1	0,6	0,02	0,3	0,0
Mobilitet	3,9	0,8	13,3	0,03	11,2	0,4
Personlig hygiejne	42,3	1,5	31,2	0,59	36,2	4,0
Rengøring	15,5	0,6	12,2	0,05	12,1	0,1
Tilberede/anrette mad	15,8	0,8	16,0	0,27	16,3	1,4
Tilsyn/Omsorg 2	1,4	0,1	0,5	0,00	0,3	0,0
Tøjvask	0,9	0,1	0,1	0,05	1,4	0,0
Udskillelser	5,3	0,2	19,6	0,16	10,3	1,2

Anm.: Tabellen viser timefordelingen (planlagt/disponeret tid) til indsatsområderne som andele på kommunernes udeområder.

Kilde: Udtræk fra kommunens omsorgssystem for 2019 samt VIVEs beregninger.

Rehabilitering som **fase** i et forløb: Pro et contra?

- Hvad taler for?
  - Sikre fokus på alt det, der er svært: *“Gid det havde været en pille!”*
- Hvad taler imod?
  - Risikoen for at vi reducerer rehabilitering til bestemte, afgrænsede, indsatser, tidspunkter, medarbejdere: *“Jeg arbejder jo ikke med rehabilitering, det gør rehab-teamet.”*

SOSU-kernefaglighed

- Ikke ét ord om FSIII-indsatser, betænkninger eller at "leverer ydelser"
- SOSU-medarbejdere ser deres kerneopgave som **at forbedre menneskers livskvalitet**
- Medarbejdernes perspektiv:
  - Fokus på **social kompleksitet**: *"Dem der er svære at hjælpe"*
  - **Relationer** fylder (alt!)
  - **Det lange seje træk**: Empati, indlevelsesevne, tålmodighed er kernekompetencer
  - **Kontinuitet** er forudsætningen for at fagligheden kommer i spil
  - Målet er at give bedre **livskvalitet**

Rehabilitering som **perspektiv** eller **paradigme**:

3) Rehabilitering *er* kerneopgaven

Kompenserende hjælp

Rehabiliterende hjælp

- En **social service** hvor det vigtigste er, at borgerne er **tilfredse** med kommunens service
- **Borgerne bliver glade** – hvis de får kompenserende hjælp
- **Udfordringer**
  - Kompensation giver **faldende funktionsniveau** og det giver **faldende livskvalitet**
  - Faldende funktionsniveau giver **flere udgifter** til kommunen

- En **målrettet faglig** indsats, hvor det vigtigste er, at det **virker** på funktionsniveauet
- **Borgeren bliver glade** – hvis de bliver mere selvhjulpne og mindre afhængige
- **Udfordringer**
  - Manglende **borgermotivation** til rehabilitering, og ønske om kompenserende hjælp
  - En stor **kulturel og faglig ændring**, der er svær at få til at lykkes i praksis

Det går lidt lettere på børneområdet 🤗

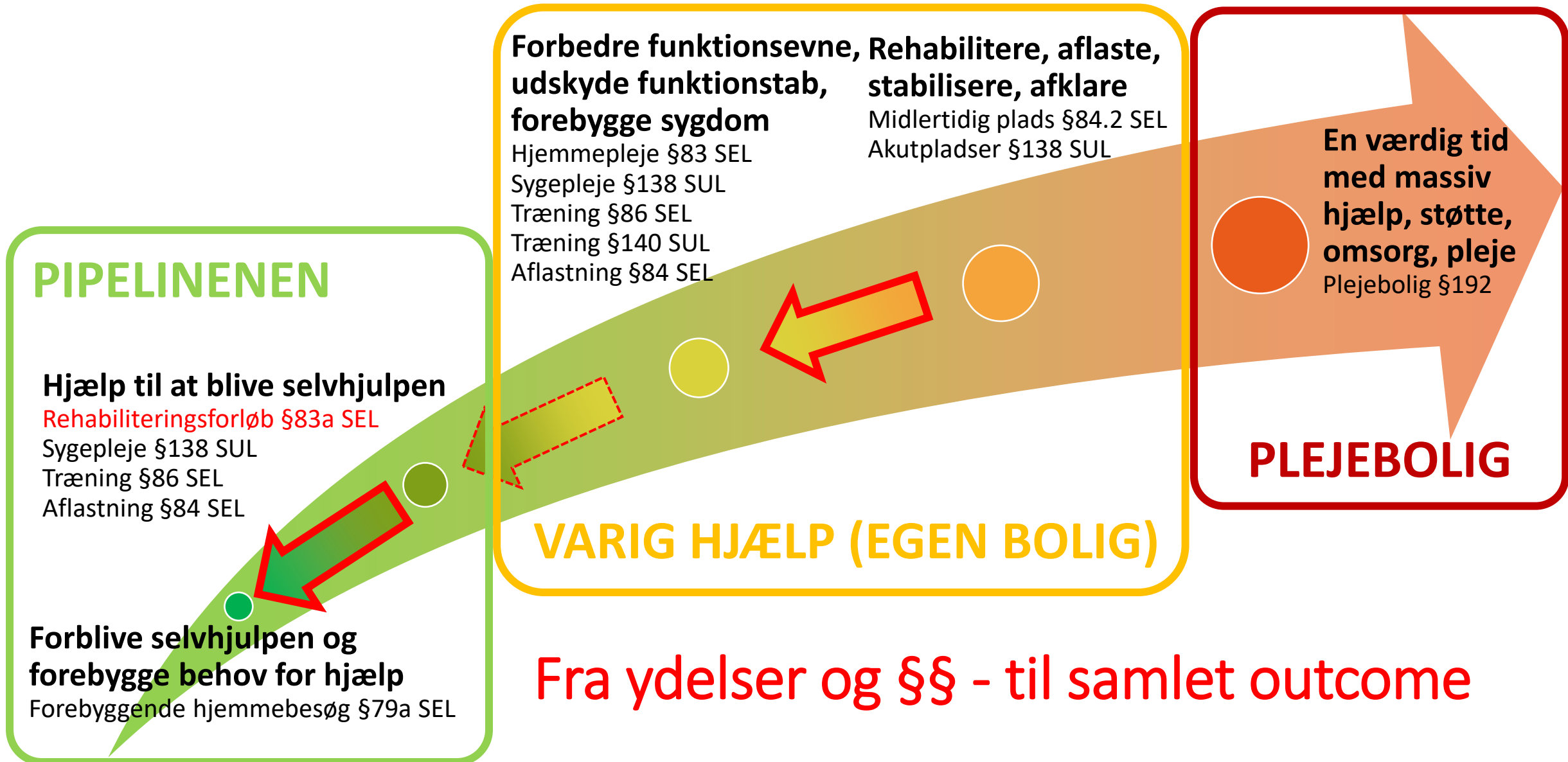
Kompenserende hjælp

- Det **forældre** gør (og **bedsteforældre** i helt ekstrem grad!)
- **Børnene** bliver glade – fordi forældrene gør tingene for dem (og i endnu højere grad bedsteforældre!)
- **Udfordringer**
  - Curlingbørn, der skal have hjælp til alting, tager kvalitetstid fra alt muligt andet, man kunne have lavet med dem

Hjælp til selvhjælp

- Det **pædagoger** gør i kommunens institutioner på børneområdet
- **Børnene** bliver glade – fordi de kan selv! De føler sig kompetente som ”store børn” er ikke behøver hjælp til alting
- **Udfordringer**
  - Ungerne gider ikke selv at smøre madder, tage flyverdragt på, rydde op på legetøjet
  - Forældre synes pædagoger (og lærere) stiller for store krav til deres børn

Rehabilitering er kerneopgaven på ældreområdet

Rehabilitering som **perspektiv**: Pro et contra?

- Hvad taler **for**?
  - At vi får fokus på og forstår hvor gennemgribende rehabilitering er, som fundament for relationen mellem medarbejdere og borgere:
    - Rehabilitering er ikke noget vi kun gør, i en særlig form for **process**
    - Det er ikke noget, der kun hører til i en bestemt **fase** af et forløb, leveret af nogle særlige **medarbejdere**, med særlige **kompetencer** i bestemte organisatoriske **enheder**, og som leverer nogle særlige ydelser og indsatser der er rehabiliterende – i modsætning til det andre arbejder med.
- Hvad taler **imod**?
  - Risikoen for at det bliver tomme og lidt abstrakte fine ord:
    - Hvor - helt konkret - kan man se et “paradigme” eller et “perspektiv”?
    - Hvordan implementerer man som leder et “paradigme” eller et “perspektiv”?

Hvad er rehabilitering?

- Hvornår – og hvorfor – er det mest hensigtsmæssigt at se rehabilitering som:
  - En særlige **proces**, som er anderledes end andre processer?
  - En særskilt **fase** (eller ydelse), som adskiller sig fra andre faser (eller ydelser) i et forløb?
  - Et bestemt **perspektiv** på det at arbejde med mennesker, der er forskelligt fra andre perspektiver på at arbejde med mennesker?
- Det er en meget væsentligt **valg** der altid er **kontekstafhængigt**, og ikke nødvendigvis et enten/eller-valg

Rehabilitering og magt

Rettigheder og pligter - mellem idealer og realiteter

Dilemmaet omkring **magt**:

Rehabilitering på borgernes præmisser...?

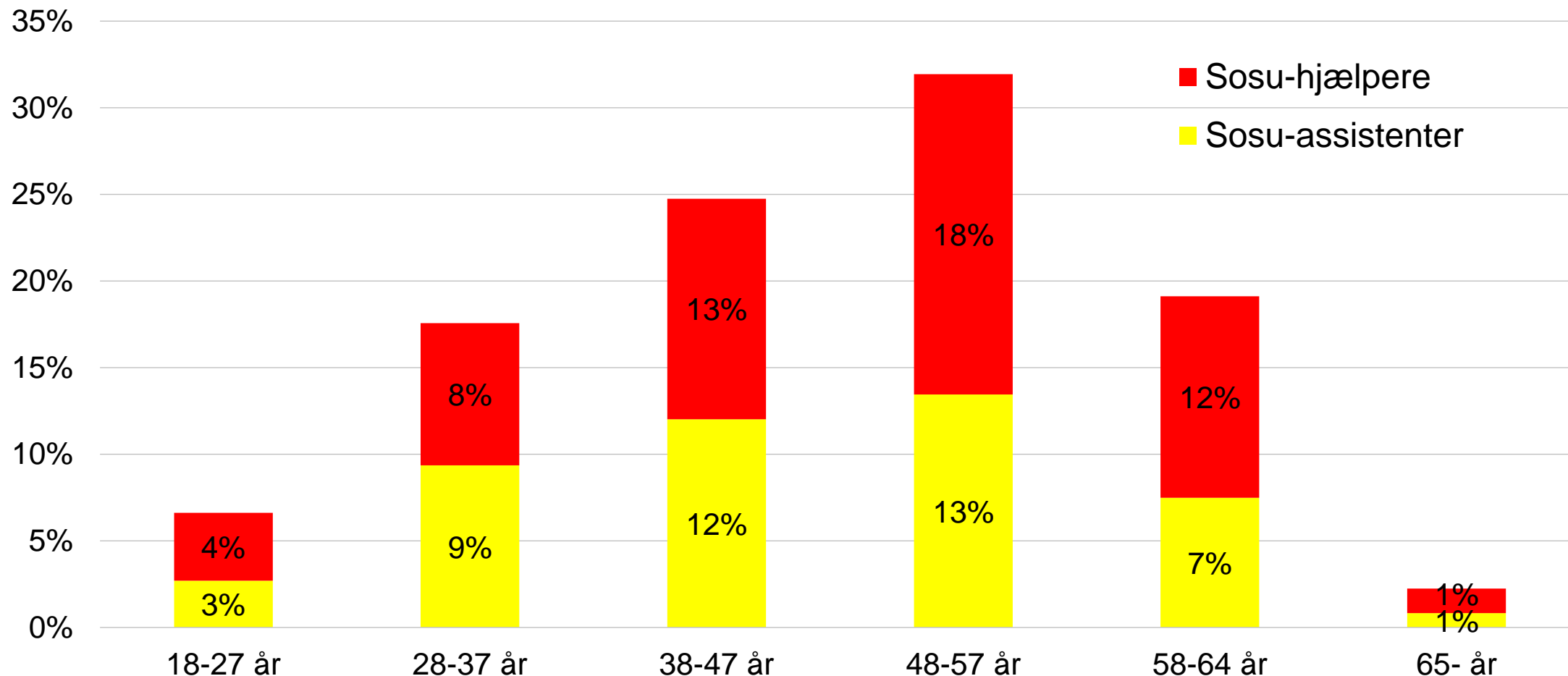
- Rehabilitering er et **positivt** begreb
- Rehabilitering er noget der kan give mere **frihed** og flere **muligheder** ved at forbedre funktionsevne, og dermed forbedre **livskvalitet**
- ...Men hvad nu hvis borgerne ikke er enige i det?
- Er rehabilitering for **borgernes** skyld, for **samfundets** skyld – eller lidt af **begge dele**?
- Er rehabilitering en del af en '**rettigheder og pligter**'-tilgang til relationen mellem den enkelte og samfundet (fællesskabet)?

Dilemmaet omkring **magt**:

Hvis' mål er det egentlig vi arbejder efter?

- "Det er **personen**, der afgør hvilke begrænsninger, der skal arbejdes med og i hvilket omfang, de skal **reduceres** eller **kompenseres** for" (s.23)
- "En **person** med funktionsnedsættelse skal have ... en rehabiliteringsproces, der er målrettet mod, hvad personen finder **vigtigt og centralt**." (s.24)
- Sker et skred fra rehabilitering der har fokus på personens kontrol over eget liv "over mod et **samfundsmæssigt mål** om bedst mulige funktionsevne" (s.33):
  - "Kommunalbestyrelsen skal fastsætte individuelle mål for rehabiliteringsforløbet **i samarbejde med** den enkelte modtager af forløbet." SEL§83a

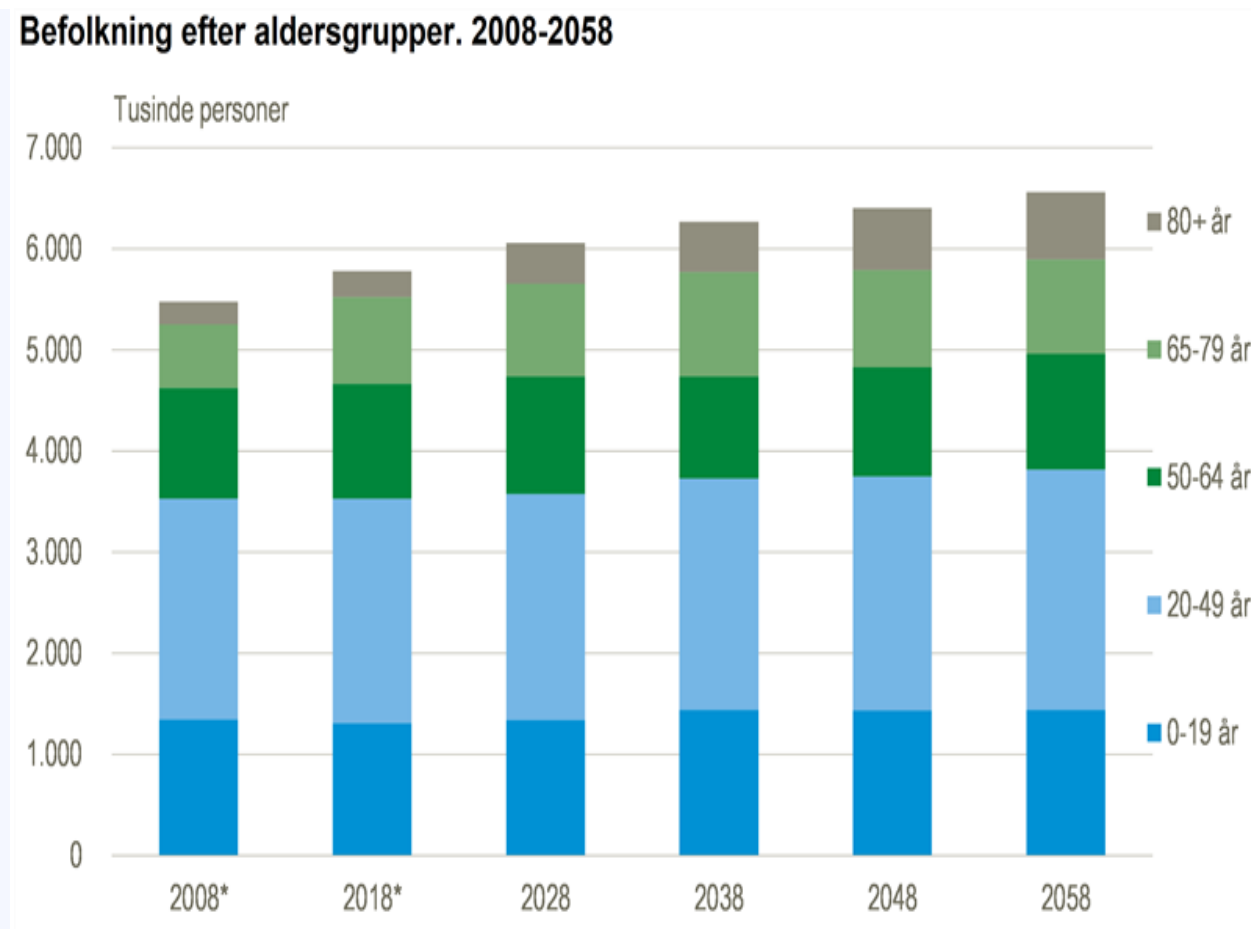
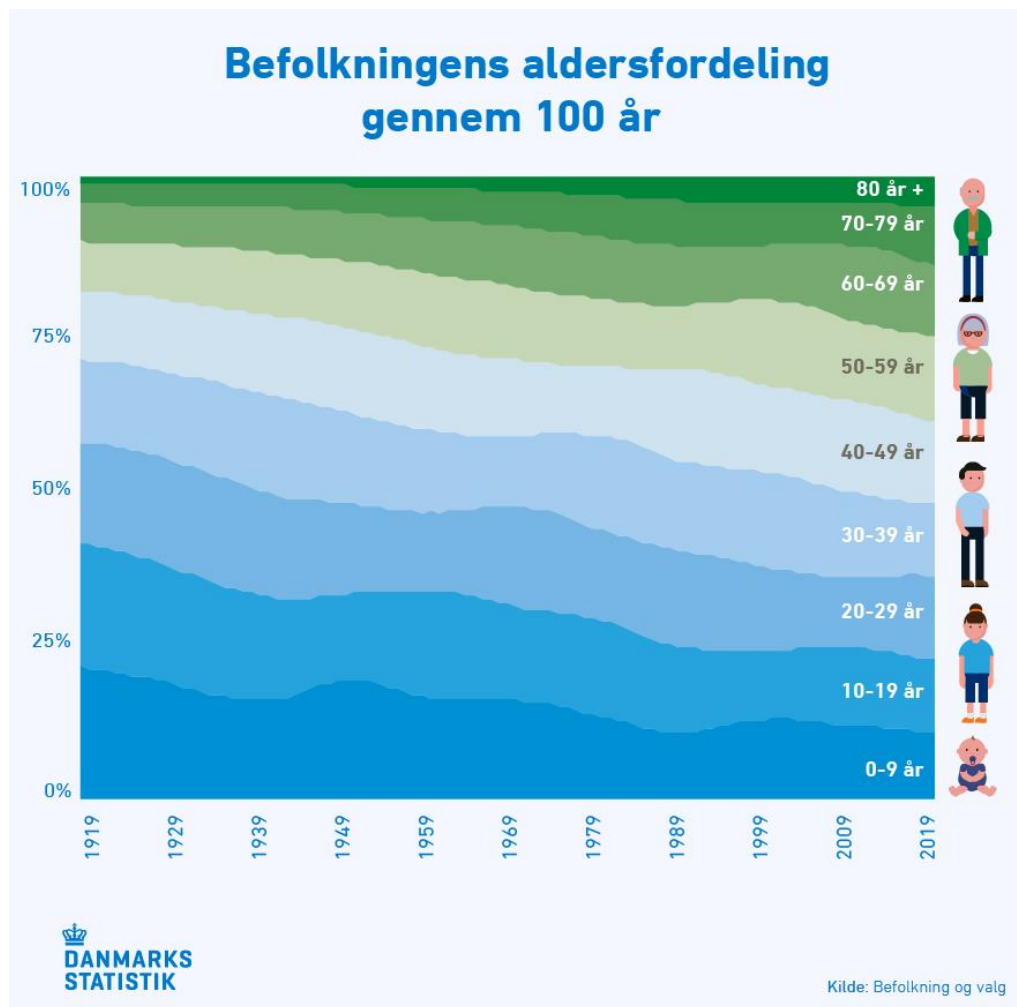
Aldersfordeling for kommunale hjælpere og assistenter (2019)

Kilde: Egne beregninger på baggrund af data fra KRL.

Hvad betyder demografi for rehabilitering?

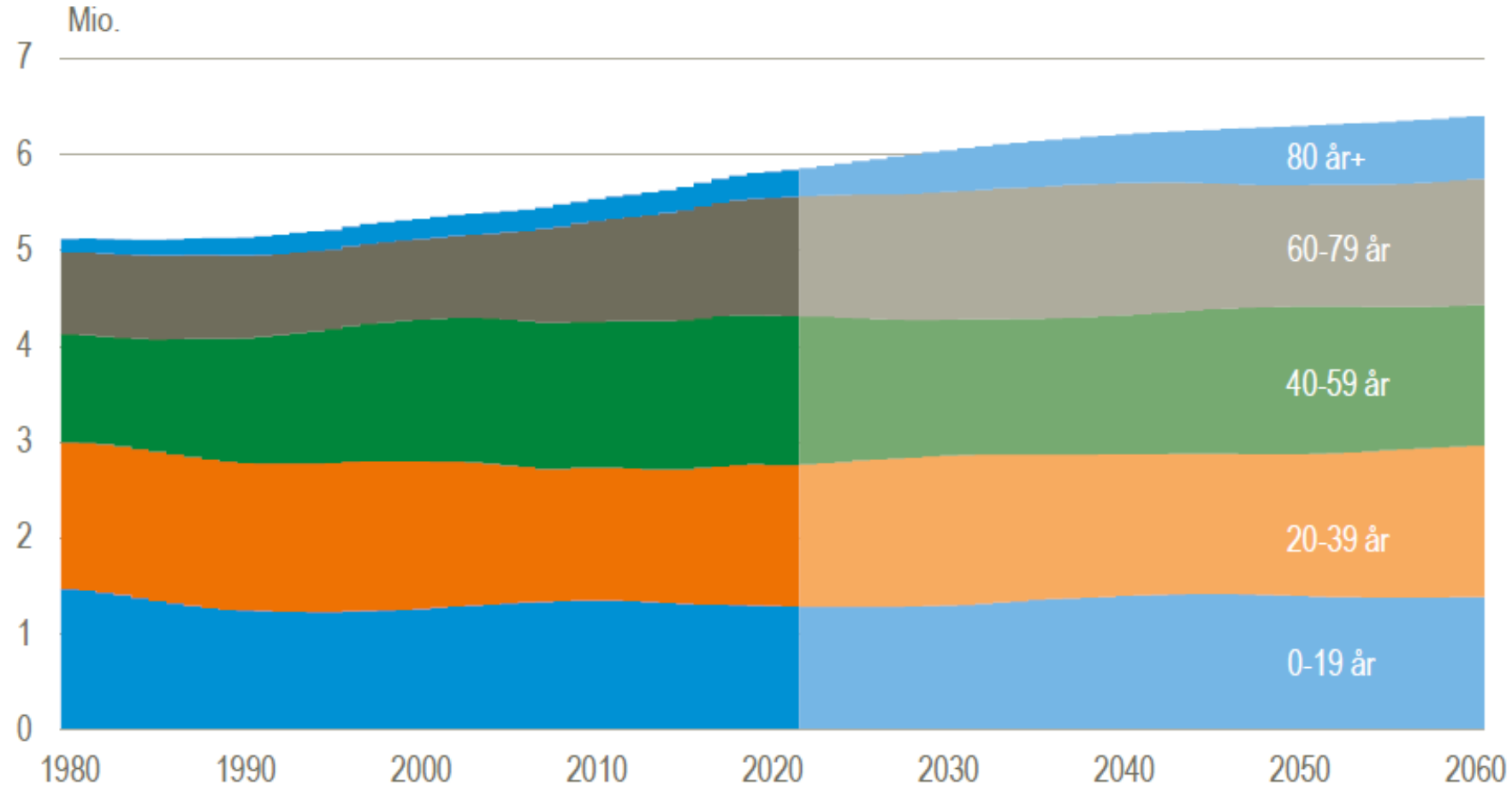

* Faktiske tal.

- <https://www.dst.dk/da/Statistik/nyheder-analyser-publ/nyt/NytHtml?cid=26827>

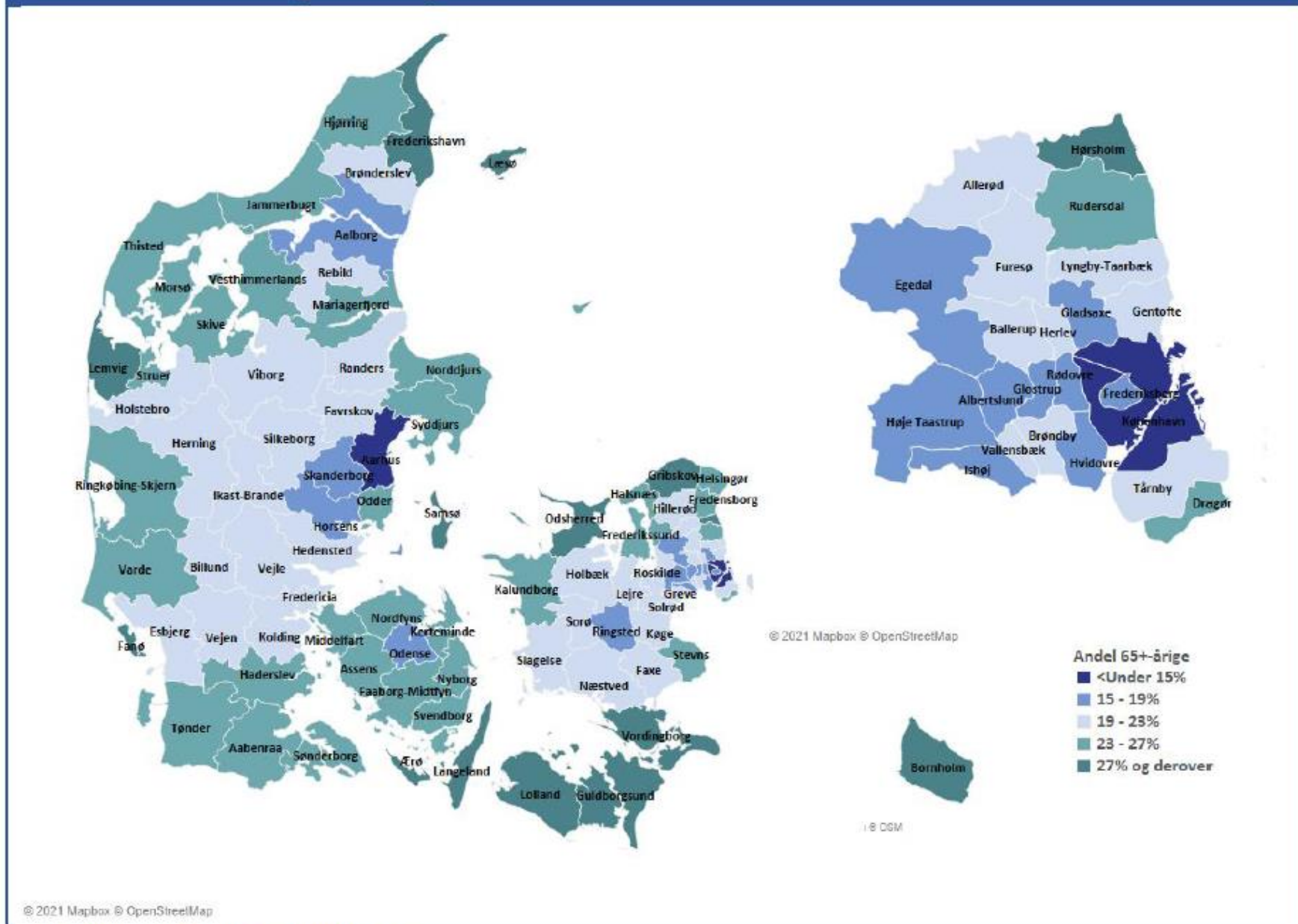
Hvad betyder demografi for rehabilitering?

Befolkningen i faktiske folketal til og med 2021 og herefter ifølge 2021-fremskrivningen

Kilde: www.statistikbanken.dk/frdk121

Kort 1. Andel 65+-årige fordelt på kommuner, 2021

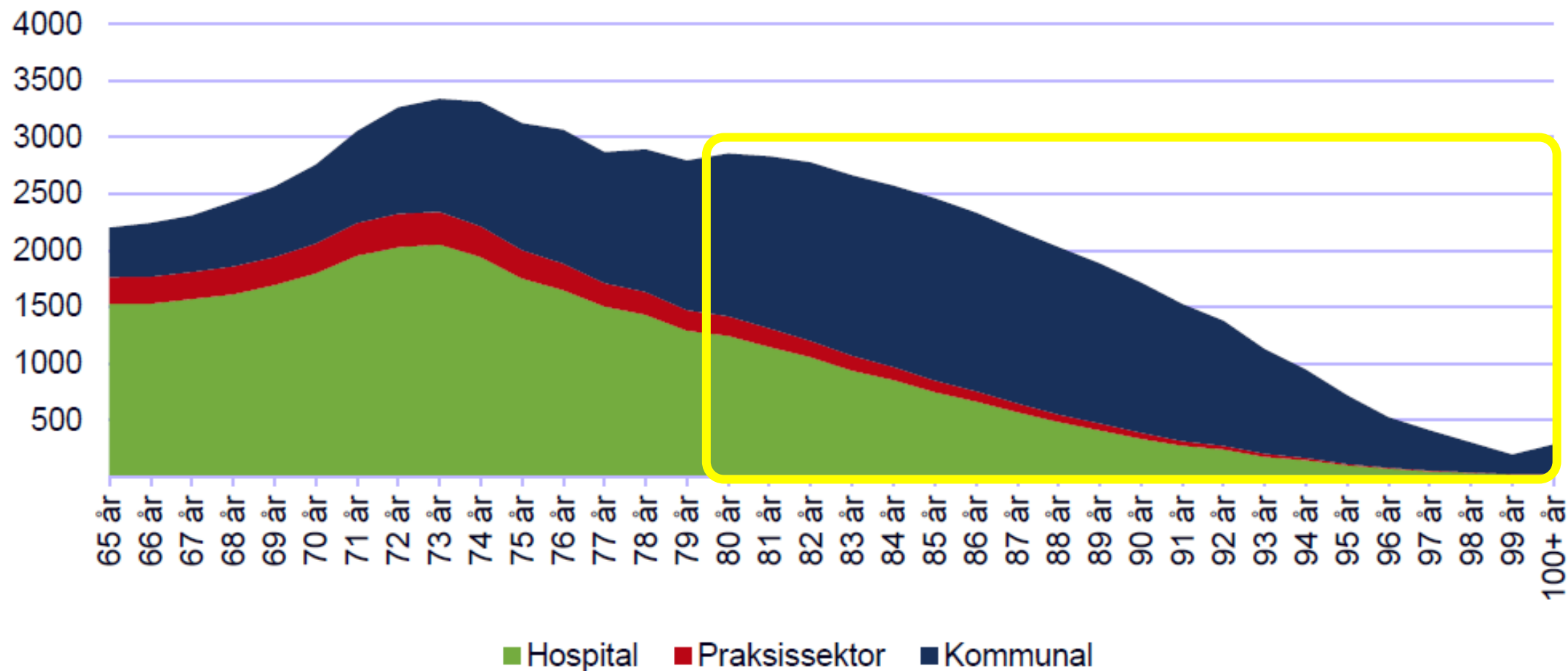

Kilde: www.statistikbanken.dk; FOLK1A

Anm.: Landsgennemsnittet er 20,1 pct.

- "Ældre i tal", Ældresagen 2021

Figur 3.1 - Samlede udgifter (mio. kr.) 2019, til kommunale omsorgsydelser, praksissektor og hospitalssektor, fordelt på alderstrin

Kilde: Egne beregninger på baggrund befolkningsfremskrivning fra Statistikbanken.dk, registerdata fra Sundhedsdatastyrelsen (herunder DRG-grupperet Landspatientregister), registerdata fra Danmarks Statistiks forskerservice (herunder Sygesikringsregisteret og de kommunale omsorgsregistre) samt kommunale regnskaber.

KL analyse, : 7. april 2021. Ren demografisk fremskrivning af kommunale og regionale sundhedsudgifter, 2019-2050

Dilemmaet omkring **magt** og rehabilitering

Rehabilitering
som **rettighed?**

Rehabilitering
som **pligt?**

- Er vi altid klare nok på hvad rehabilitering er **i praksis** på **forskellige** områder?
- Efterlader vi **medarbejderne** i et svært **krydspres?**
- Sætter vi **borgerne** i en **uklar** situation?

Anbefalinger til hvidbogens anbefalinger

- **Borgerfokus:** Fokus på den enkelte person (behov, håb, ressourcer og hele livssituation) som afsæt for al rehabilitering
  - Husk magtens dilemma: Hellere ærlighed om realiteter end uklare rammer og luftige idealer
- **Ulighed:** Fokus på personer med særlige behov i relation til rehabilitering
  - Men råderummet til det kommer gennem mere fokus på rehabilitering til de mange og mere ressourcestærke, der kan (og skal) mere selv
- **Kvalitet:** Styrk faglig kvalitet via forskning, vidensbasering, systematisk dataindsamling, monitorering, nationale kompetencebeskrivelser
  - Vigtigt! Men helt grundlæggende forskelle i synet på mennesket og på kvalitet skal overkommes: Hvad *er* viden og forskning?
- **Sammenhæng:** Styrk koordination og sammenhæng på tværs af lovgivning, fag- og forvaltningsområder
  - Et helt åbenlyst rigtigt sted at sætte ind, for fuld skrue!